

25.10.2012

Opetusministeriö
opmkirjaamo@minedu.fi
jukka.liedes@minedu.fi
jorma.walden@minedu.fi

Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun määräytyminen 1.1.2013 alkaen

Elinkeinoelämän keskusliitto EK (jäljempänä EK), Elektroniikan Tukku-
kauppiat ry (jäljempänä ETK), ja Teknologiateollisuus esittävät yksityi-
sen kopioinnin hyvitysmaksun määräytymisestä 1.1.2013 alkaen seu-
raavaa.

Esitys vuoden 2013 hyvitysmaksuista

EK, ETK ja Teknologiateollisuus esittävät, että vuoden 2012 hyvitys-
maksuasetuksen sisältöä ei muuteta, vaan säilytetään sellaisenaan voi-
massa vuosi 2013. Voimassa olevan asetuksen hyvitysmaksupohjaa ei
tule laajentaa eikä maksun piiriin kuuluvien laitteiden hintoja korottaa
vuoden 2012 tasosta.

EK, ETK ja Teknologiateollisuus eivät voi ottaa tässä kohtaa kantaa teki-
jänoikeusjärjestöjen esitykseen vuoden 2013 asetukseksi, koska sellais-
ta ei ole ollut saatavilla EK:n, ETK:n ja Teknologiateollisuuden yhteislau-
suntoa valmisteltaessa. Varaamme siten oikeuden tarvittaessa lausua
siitä myöhemmin.

Vuoden 2012 hyvitysmaksuselvityksestä ja siihen liittyvistä kahdesta yk-
sityisen kopioinnin kyselytutkimuksesta (kotikopiointi ja ulkoiset kovale-
vyt -tutkimukset) ei ilmene mitään sellaista uutta näyttöä, jonka perus-
teella hyvitysmaksuasetuksen soveltamisalaa tulisi laajentaa ja/tai ny-
kyisen maksun piiriin kuuluvien laitteiden tariffeja korottaa. Tarkemmat
kommentit vuoden 2012 hyvitysmaksututkimuksista sekä tarpeesta hyvi-
tysmaksututkimusten evaluointiin esitämme myöhemmin tässä lausun-
nossa.

Muilta osin järjestöt viittaavat esityksensä perusteluina 26.9.2011 ope-
tus- ja kulttuuriministeriölle (jäljempänä OKM) antamaansa lausuntoon
yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun määräytymisestä vuodelle 2012
(lausunto liitteenä). Keskeisinä ja edelleen täysin valideina perusteluina
kiinnitämme em. lausunnosta erityisesti huomiota hyvitysmaksujärjes-
telmästä aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan ja sen ristiriitaisuuteen
valtioneuvoston sekä EU:n voimassa olevan yritysten hallinnollisen taa-
kan vähentämishjelmien kanssa, EU- tuomioistuimen Padawan -

25.10.2012

päätöksen vaikutuksiin kansalliseen järjestelmäämme sekä kuluttajien velvollisuuteen maksaa moninkertaisia laitemaksuja samasta sisällöstä.

Tässä lausunnossa nostamme esille myös vireillä olevan kansallisen hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen ja sen tämän hetkisen tilanteen olennaisen vaikutuksen ensi vuoden hyvitysmaksuasetuksesta päättämiseen sekä tuoreimmat tiedot viihde-elektroniikan myynnin kehityksestä.

Kansallisen hyvitysmaksujärjestelmän uudistus

Nykyistä asetusta ei tulisi lähteä muuttamaan yhden vuoden siirtymäajaksi, kun on selvää, että vuoden 2014 alusta nykyinen hyvitysmaksujärjestelmä tulee uudistumaan. Istuva hallitus on tämän selkeästi linjannut 15.12.2011 hyvitysmaksu-uudistusta koskevassa päätöksessään sekä 19.9.2012 julkaisemassaan Terveen Kilpailun edistämishjelmassa, sen Digitaaliset markkinat osiossa.

Korostamme erityisesti hallituksen viime joulukuisen päätöksen linjanvetoja uudesta järjestelmästä. Uudistuksen tavoitteena on turvata alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa. Uuden järjestelmän tulisi olla nykyistä paremmin ennakoitavissa, takaisi reilun hyvityksen tekijöille, turvaisi kaupan ja työpaikkojen säilymistä Suomessa ja olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt.

Nykyisen laitepohjaisen, digitaaliseen ympäristöön huonosti soveltuvan ja hallinnollisesti erittäin raskaan hyvitysmaksujärjestelmän laajentaminen veisi uskottavuuden hallituksen lupaukselta nykyisen järjestelmän uudistamisesta. Myös nykyjärjestelmälle vaihtoehtoisia ratkaisuja selvittäneet Arne Wessberg (v. 2010) sekä Markus Leikola (v. 2012) ovat molemmat päätyneet ehdotuksissaan siihen, ettei nykyinen laitepohjainen hyvitysmaksujärjestelmä sellaisenaan enää toimi digitaalisessa toimintaympäristössä, vaan siitä aiheutuu kaikille järjestelmän osapuolille ongelmia ja siksi uudistus on välttämätön toteuttaa.

Myös EU:ssa hyvitysmaksujärjestelmän uudistaminen on osa komission antamaa digitaalisten sisämarkkinoiden ohjelmaa ja IPR-strategiaa. Valtioneuvosto on linjannut, että nykyinen hyvitysmaksujärjestelmä on digitaalisten sisämarkkinoiden suurimpia esteitä, minkä johdosta se tulisi ensisijaisesti korvata lisensointiin ja oikeuksien sähköiseen hallintaan perustuvilla ratkaisuilla. Kansallisen hyvitysmaksuasetuksen soveltamisalan laajentaminen tai maksujen korottaminen olisi vastoin tätä tavoitetta järjestelmän uudistamisesta osana digitaalisten sisämarkkinoiden luomista.

Hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen välttämättömyydestä ja sen vaikutuksista nykyisen hyvitysmaksuasetuksen säilyttämiseen muuttumattomana vuonna 2013 viittaamme paitsi viime vuoden lausuntoomme

25.10.2012

yksityisen kopioinnin määräytymisestä vuodelle 2012, myös EK:n, ETK:n ja Teknologiateollisuuden antamiin lausuntoihin Markus Leikolan ehdotukseen yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistamiseksi (OKM/Dnro 28/040/2012).

Elinkeinoelämä pitää tärkeänä, että voimassa olevan hyvitysmaksujärjestelmän tilalle löydetään ei-laitepohjainen yksityisen kopioinnin kompensatiomalli, joka on nykyistä yksinkertaisempi, läpinäkyvämpi ja hallinnollisesti kevyempi ja heijastaa yksityisen kopioinnin kehitystä. Uudistuksen tulee myös tukea digitaalisten markkinoiden kehitystä lisensiointia edistävään suuntaan ja olla linjassa piratismiin torjuntaa tehostavien toimien kanssa.

Viihde-elektroniikan myynnin kehitys

ETK:n tilastoiman viihde-elektroniikan tukkumyynnin osalta voidaan todeta edellisten vuosien tapaan laskeva tendenssi. Vuoden 2012 (tammi-elokuu) tukkumyynti on kappalemäärissä laskenut kokonaisuudessaan -4 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

KOTEKin elokuun 2012 vähittäismyyntitilaston mukaan (liitteenä) viihde-elektroniikan vähittäismyynti kokonaisuudessaan on vähentynyt kappalemäärissä jopa 11 % edellisen vuoden samaan ajankohtaan nähden ja syyskuun tilastojen pohjalta tehty ennuste heijastelee samaa kehitystä loppuvuodelle.

Mainitut tilastot kertovat siis siitä kehityksestä, joka on jatkunut jo pitkään. Kotimaan viihde-elektroniikan myynti laskee ja näkemysemme mukaan yhtenä syynä tähän on laitekaupan siirtyminen entistä enemmän ulkomaille, kuten edellisen vuoden lausunnoissammekin olemme tuoneet esille.

Kaikki edellä mainitut luvut koskevat kappalemääräistä myyntiä, sillä hyvitysmaksukertymäkin lasketaan tänä päivänä kappalemääräisen myynnin perusteella. Edellisten vuosien tapaan EK, ETK ja Teknologiateollisuus pitävät tätä nykyistä järjestelmää kulutuselektroniikan myyntimääriin sidotusta hyvitysmaksukertymästä epäonnistuneena ja toimimattomana. Hyvitysmaksukertymän suuruus määrittyy yksinomaan hyvitysmaksun piiriin kuuluvien laitteiden myynnin perusteella eikä se korreloi mitenkään yksityisen kopioinnin kehityksen kanssa, kuten pitäisi.

EK, ETK ja Teknologiateollisuus katsovat, että hyvitysmaksukertymän lasku ei missään olosuhteissa voi olla syy hyvitysmaksuasetuksen laajentamiseen, vaan päätös tulee tehdä yksinomaan yksityisen kopioinnin määrään ja sen aiheuttamaan haittaan perustuen. Ainoa asia, jolla on merkitystä arvioitaessa hyvitysmaksuasetuksen laajentamista tai maksujen korottamista, on laitteiden käyttäminen merkittävässä määrin yksityiseen kopiointiin ja siitä aiheutuva haitta tekijöille.

25.10.2012

Hyvitysmaksututkimukset v. 2012

Yleistä

Teoston hyvitysmaksuyksikkö on teettänyt vuonna 2012 kaksi kyselytutkimusta yksityisestä kopioinnista: yleisen Kotikopiointi-tutkimuksen 2012 sekä päätelaitekohtaisen käyttötutkimuksen ulkoisista kovalevyistä.

Vuoden 2012 hyvitysmaksuselvitykset eivät sisällä mitään sellaista uutta tietoa, jonka perusteella hyvitysmaksuasetuksen piiriin tulisi ottaa uusia laitteita tai nykyisiä maksuja tulisi korottaa. Tutkimukset päinvastoin vain vahvistavat käsitystä siitä, että nykyinen laitepohjainen maksu on tullut tiensä päähän ja sitä ei voi korjata.

Kopiointitutkimuksissa tehdään tälläkin kertaa aivan liian voimakkaita päätelmiä yksityisestä kopioinnista ja ne antavat virheellisen ja harhaanjohtavan kuvan suomalaisten kopiointikäyttäytymisestä. Tutkimuksissa tutkitaan yksinkertaisesti väärä asioita. Erityisesti keskittyminen kopioiden määrään ei anna lainkaan oikeaa vastausta siitä yksityisen kopioinnin aiheuttamasta haitasta, johon hyvitysmaksun tulisi lain mukaan perustua. Se, että kuluttaja on kopioinut esim. CD-levynsä mp3-soittimeensa, ei tarkoita sitä, että hän olisi ostanut kaksi levyä, jos kopiointi ei olisi mahdollista tai sallittua. Myöskään tv-ohjelmien ajansiirto ei tarkoita sitä, että kenellekään olisi aiheutunut haittaa tai menetystä niin paljon, että se tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin. Varmuuskopioiden sisällyttäminen kopiointimääriin antaa niin ikään aivan vääränlaisen käsityksen kopioinnin yleisyydestä.

Yleistä kopiointikäyttäytymistä tutkiviin kysymyksiin sisältyy myös edelleen mm. lisensoitu sisältö ja laitton sisältö. Vain omatekoinen sisältö on rajattu pois, jolloin tutkimuksen ilmoittamiin kopiointimääriin sisältyy paljon sellaista, mikä ei lainkaan kuulu hyvitysmaksun piiriin. Tämä antaa jo sellaisenaan harhaanjohtavan kuvan tutkittavasta asiasta ja johtaa liian korkeisiin kopiointimääriin. Tutkimuksissa tulisi keskittyä vain niihin lähteisiin, joista kuluttajat kopioivat hyvitysmaksun piiriin kuuluvaa sisältöä, koska tämä on ainoa merkityksellinen asia, kun päätetään hyvitysmaksujärjestelmän mukaisesta hyvityksen määrästä. Ja kuten jo yllä on todettu, kopiointimäärien tutkiminen (vaikka määrät rajattaisiinkin vain niihin lähteisiin, joista hyvitystä tulee maksa) ei anna sellaisenaan edes vielä riittävää tietoa siitä haitasta, joka syntyy kuluttajien kopioidessa sisältöä.

Ulkoisia kovalevyjä koskeva päätelaitekohtainen käyttötutkimus on mielestämme tehty niin epäselvästi, ettemme edes pysty tekemään siitä mitään merkityksellisiä johtopäätöksiä. Tutkimuksen tuottamat luvut ovat mielestämme ristiriitaisia, joten jätämme ne tässä kokonaan arvioimatta. Ehkä suurimpana puutteena tässä tutkimuksessa pidämme sitä, että ko-

25.10.2012

piointimääriin on sisällytetty varmuuskopiot. Monet ihmiset käyttävät nimittäin ulkoisia kovalevyjään pelkästään varmuuskopioiden tekemiseen, joten merkittävä osa niiden käytöstä jää täysin hyvitysmaksujärjestelmän ulkopuolelle. Yllä mainittuihin perusteisiin vedoten pidämme tarpeettomana arvioida yksittäisiä tuloksia, koska kopiointimäärä ei ole hyvitysmaksun kannalta relevantti tieto.

Matkapuhelinten, USB-muistien ja muistikorttien, tietokoneiden ja tablet-laitteiden osalta viittaamme edellisen vuoden yksityistä kopiointia koskevaan lausuntoomme (26.9.2012), sillä näiden laitteiden erillisiä käyttäjä-tutkimuksia ei toteutettu tänä vuonna. Matkapuhelimien osalta viittaamme myös Nokia Oyj:n tämän vuoden hyvitysmaksuneuvotteluita varten laatimaan lausuntoon.

Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että teetetyt kopiointitutkimukset kertovat siitä trendistä, joka mediamarkkinoilla jatkuu yhä kiihtyvään tahtiin. Kuluttajien mediasisällön käyttö siirtyy uusien palvelujen myötä entistä enemmän maksullisen/lisensoidun digitaalisen sisällön käyttöön, joka ei määrärausten mukaan kuulu hyvitysmaksujärjestelmän piiriin. Kuluttajat ostavat entistä vähemmän esimerkiksi CD- ja DVD-levyjä, joita sitten kopioivat eri laitteille. Kopioitavien tallenteiden määrä siis kyllä kasvaa, mutta kyse ei ole sellaisesta kasvusta, joka olisi yksityistä kopiointia ja kuuluisi hyvitysmaksun piiriin. Käyttö siirtyy perinteisestä levyjen käyttämisestä internetpohjaiseen maksullisen sisällön lataamiseen. Myös streaming-pohjaisten palvelujen käyttö lisääntyy, jolloin kuluttaja kuluttaa mediasisältöä tavalla, jossa kopioitavia tallenteita ei synny lainkaan. Viimeisimpänä esimerkkinä tästä kehityksestä voidaan mainita Netflix-palvelu, joka on nyt lanseerattu myös Suomessa.

Tätä kehitystä kuvaa myös mm. IFPI:n tilastot, joiden osalta haluamme siteerata vuoden 2012 ensimmäisen vuosipuoliskon tilastoa koskevaa lehdistötiedotetta (22.8.2012): *"Musiikkituottajat – IFPI Finlandin jäsenyhtiöiden äänitemyynnin kehitys vuoden 2012 ensimmäisen puoliskon osalta osoitti digitaalisen musiikkimyynnin kasvaneen 26 %. Digitaalinen musiikkimyynni muodostaa nyt noin 31 % musiikin kokonaisymyynnistä. Erityisesti nousi musiikin striimaus- eli suoratoistopalveluiden suosio. Ne kasvoivat peräti 43 %. Myös musiikin download- eli latauskauppa kasvoi 30 % osoittaen latausten myynnissä olevan edelleen potentiaalia. Äänitemyynnin kokonaismarkkina laski kuitenkin vuoden ensimmäisen kuukauden aikana noin 6 %. Pääosin lasku johtui CD-albumien myynnin pienentymisestä."*

Tämä vuoden tutkimukset eivät anna minkäänlaisia perusteita sille, että laitepohjaa laajennettaisiin tai maksuja korotettaisiin. Esimerkiksi vain n. 19 % tablet-laitteiden käyttäjistä sanoo yleensäkin tallentavansa musiikkia laitteelleen (ja tämä luku sisältää kaikenlaisen musiikin, ei pelkästään hyvitysmaksun piiriin kuuluvaa sisältöä). Musiikin kuuntelemisen ja tallentamisen mahdollistavien matkapuhelimien käyttäjistä vain n. 40 %

25.10.2012

sanoo tallentavansa musiikkia, mutta tähänkin lukuun on sisällytetty kaikki musiikkisisältö, eli myös esimerkiksi lisensoitu sisältö.

Tutkimukset tukevat sen sijaan sitä johtopäätöstä, että nykyinen laitepohja on liian laaja. Esimerkiksi ulkoisten kovalevyjen käyttäjistä alle 30 % kertoo tallentaneensa musiikkia. Tässä luvussa on huomioitava, että se sisältää mm. varmuuskopiot ja lisensoidun sisällön, jotka eivät kuulu hyvitysmaksun piiriin. Tutkimuksen mukaan kaikesta eri laitteille tallennetusta musiikista vain noin kolmannes on peräisin alkuperäisiltä CD-levyiltä ja vain 14 % kavereilta tai perheenjäseniltä. Kuluttajien tekemistä kopioista siis vain pieni osa on sellaista, joka kuuluu hyvitysmaksujärjestelmän piiriin.

Kopiointitutkimusten evaluointi

Elinkeinoelämä on jo vuosia kritisoinut kopiointitutkimusten teettämistapaa ja huomauttanut niiden antavan aivan vääriä tietoja suomalaisten kopiointikäyttäytymisestä. Myös julkisuudessa on viime aikoina esitetty erittäin paljon kritiikkiä kopiointitutkimuksia kohtaan.¹ Kuitenkaan tutkimusmenetelmiä tai tutkittavia asioita ei ole muutettu niin, että tutkittaisiin oikeita asioita ja oikealla tavalla. Elinkeinoelämän edustajat kuuluvat hyvitysmaksun neuvottelukuntaan, mutta näitä kriittisiä kommenttejamme ja huomioitamme ei kuitenkaan ole kuunneltu riittävästi myöskään tutkimuksia teetettäessä.

Kuten elinkeinoelämä on lukuisia kertoja aikaisemmin tuonut esille, kopiointitutkimusten teettäminen pitäisi siirtää ulkopuoliselle ja riippumattomalle taholle. Lisäksi tutkimuksissa tulisi keskittyä selvittämään sitä haittaa, joka mahdollisesti syntyy kuluttajien käyttäessä yksityisen kopioinnin poikkeusta. Niin kuin kaikki kopiointi ei ole hyvitysmaksun piiriin kuuluvaa laillista yksityistä kopiointia, ei myöskään laillinen yksityinen kopiointi ole sama asia kuin siitä mahdollisesti aiheutuva haitta. Toistaiseksi meillä ei ole käytössä minkäänlaista uskottavaa tutkimusta siitä haitasta, jonka yksityinen kopiointi aiheuttaa.

Kunnioittavasti

Elektroniikan TukkuKauppiat ry

Riitta Raatikainen
toimitusjohtaja

¹ Katso esim. Petteri Järvinen/Havaintoja digimaailmasta 31.7.2012: "Luetaanpa Teoston kopiointitutkimusta", Suomen Kuvalehti 1.8.2012: "Teoston hölmö tutkimus yksityisestä kopioinnista: hyvitysmaksulla ohuet perusteet" ja Pekka Gronow elokuu 2012: "Hyvitysmaksun ongelma 1-6".

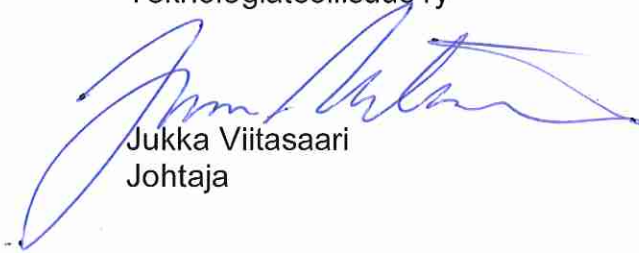
25.10.2012

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Lainsäädäntö ja työelämä

Jukka Ahtela
johtaja

Teknologiateollisuus ry

Jukka Viitasaari
Johtaja